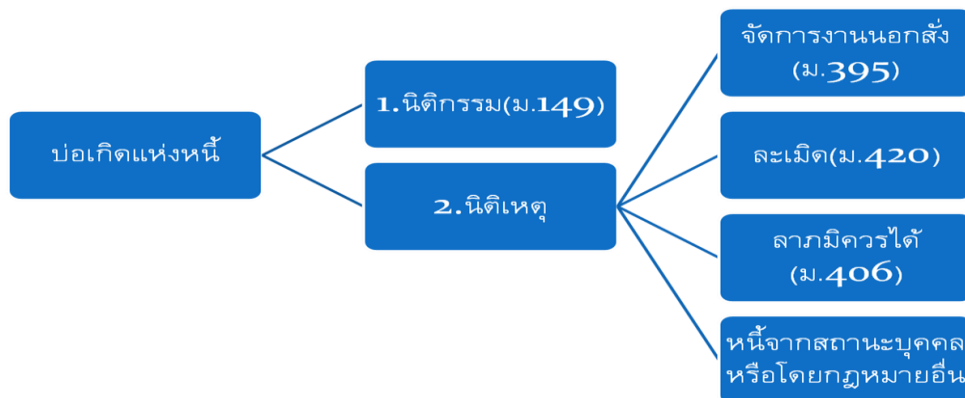

เอกสารประกอบคำบรรยาย
กฎหมายลักษณะหนี้ (LLB0201) ภาคเรียน 1/2563

บ่อเกิดแห่งหนี้

วัตถุแห่งหนี้

1. ความหมายของวัตถุแห่งหนี้

วัตถุแห่งหนี้ คือสิ่งที่เจ้าหนี้อาจเรียกร้องเอาจากลูกหนี้ได้ ซึ่งอาจเป็นการกระทำบางอย่าง เช่นการชำระหนี้ การโอนทรัพย์สิน หรือการงดเว้นกระทำบางอย่าง

1) การโอนทรัพย์สิน การโอนทรัพย์สินหมายถึงการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และการส่งมอบทรัพย์สินด้วย แต่ในบางกรณีอาจเป็นเพียงการส่งมอบทรัพย์สินเท่านั้น เช่นการซื้อขายสังหาริมทรัพย์ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินก็โอนไปยังผู้ซื้อทันที ในกรณีเช่นนี้เพียงแต่ส่งมอบทรัพย์สินให้แก่กันเท่านั้น แต่ในการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ต้องทำสัญญาเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ กรรมสิทธิ์จึงจะโอนไปยังผู้ซื้อ

2) การกระทำการ หนี้กระทำการเป็นหนึ่อย่างอื่นที่ไม่ใช่การโอนทรัพย์สิน เช่นการรับจ้างร้องเพลง ต้องถือว่าเป็นหนี้กระทำการซึ่งเป็นหนี้หลักมิใช่เป็นการโอนทรัพย์สิน หรือการรับจ้างวาดรูป ถ้าผู้รับจ้างไม่ส่งมอบรูปวาดก็ต้องคืนราคาและชำระค่าเสียหาย จะบังคับให้ส่งมอบรูปวาดไม่ได้

3) งดเว้นกระทำการ หนี้งดเว้นกระทำการเป็นหนึ่ซึ่งลูกหนี้มีความผูกพันว่าจะไม่กระทำการบางอย่าง เช่นผู้ขายกิจการค้าอาจให้สัญญาแก่ผู้ซื้อว่าจะไม่ประกอบกิจการค้านั้น ในท้องถิ่นเดียวกันภายในระยะเวลาหนึ่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชร ขวัญใจสกุล

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

2. ทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนึ่ง

ทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนึ่ง หมายถึงตัวทรัพย์สินซึ่งกฎหมายรับรองหรือเป็นส่วนหนึ่งของวัตถุแห่งหนึ่ง มิใช่การกระทำ งดเว้นกระทำ และวัตถุแห่งหนึ่งนี้เป็นทรัพย์สินทุกชนิด เว้นแต่ทรัพย์สินนอกพาณิชย์ไม่อาจเป็นวัตถุแห่งหนึ่งได้และไม่จำเป็นต้องเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง เช่น ชื่อขายรถยนต์ ดั่งนี้รถยนต์ คือวัตถุแห่งหนึ่ง

ทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งหนึ่งไม่จำเป็นต้องมีอยู่ขณะทำสัญญาก็ได้ ทรัพย์สินที่จะเกิดขึ้นในอนาคตก็เป็นวัตถุแห่งหนึ่งได้

3. การกำหนดทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนึ่ง

มาตรา 195 วรรคแรก

มาตรานี้ต้องเป็นทรัพย์สินทั่วไป เพียงแต่ระบุประเภทไว้เท่านั้น ไม่ได้ระบุชนิด กฎหมายวางหลักว่าให้ลูกหนี้ส่งมอบทรัพย์สินชนิดปานกลาง คำว่า “ประเภท” คือระบุว่าเป็นทรัพย์สินประเภทไหน ไม่ได้ระบุชี้ว่าเป็นทรัพย์สินชนิดไหน เช่นระบุเพียงว่าเป็น ข้าวเปลือก ข้าวสาร น้ำตาล ช้าง ม้า วัว ควาย รถยนต์

คำว่า “ชนิด” หมายถึงคุณภาพหรือคุณลักษณะพิเศษของตัวทรัพย์สิน เช่น ข้าว 5% น้ำตาลทรายขาวอย่างดี ม้าแข่งพันธุ์ดี รถยนต์ยี่ห้อ ไหน รุ่น ไหน

มาตรา 195 วรรคแรก เป็นการระบุเพียงประเภทเท่านั้น ไม่ได้ระบุชนิด กฎหมายให้ส่งมอบทรัพย์สินชนิดปานกลาง เว้นแต่ติดต่อประกอบธุรกิจกันมาก่อนมีการซื้อขายกันมาตลอดสินค้าก็เป็นสินค้าเดิม ๆ อย่างนี้จะส่งมอบสินค้าอย่างอื่นไม่ได้ เช่นเคยซื้อข้าวหอมมะลิ 100% มาโดยตลอด จะส่งมอบข้าวหอมมะลิชนิดปานกลางไม่ได้ เพราะคู่สัญญาารู้ถึงเจตนาของคู่กรณีว่ากำหนดทรัพย์สินชนิดอย่างไร

4. วัตถุแห่งหนึ่งเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง

ทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง คือวัตถุแห่งหนึ่งซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ต้องมีอยู่และมีลักษณะแน่นอน และต้องมีการกำหนดหรือได้ระบุไว้ชัดเจนว่าเป็นทรัพย์สินใดแน่นอน มิใช่ระบุไว้เพียงแต่ประเภทหรือชนิด

ถ้ามีการคัดหรือแยกไว้เป็นพิเศษเป็นการแน่นอน หรือกำหนดทรัพย์สินโดยความยินยอมของลูกหนี้ มีผลทำให้ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง(มาตรา 195 วรรคสอง) เช่นซื้อข้าวสารทั้งโกดัง หรือเลือกซื้อโดยกำหนดว่าจะซื้อกองไหน

ทรัพย์สินเฉพาะสิ่งที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 370 , 460 เป็นต้น

ผลตามกฎหมายของทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง

1) ผลเกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์

หากเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งกรรมสิทธิ์โอนไปยังผู้ซื้อทันทีที่ทำสัญญาซื้อขาย (มาตรา 458) หากไม่เป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งก็ต้องหมายนับซึ่งดวงวัดหรือคัดเลือกให้เป็นที่แน่นอนแล้วกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินก็โอนไปยังผู้ซื้อทันที (มาตรา 460)

2) ผลเกี่ยวกับภัยพิบัติ

ภัยพิบัติคือวัตถุแห่งหนึ่งได้สูญหาย เสียหาย หรือเสื่อมสลายไปโดยไม่อาจโทษใครได้

หลัก ความเสี่ยงภัยพิบัติย่อมตกแก่เจ้าของทรัพย์สิน (มาตรา 370)

ในการซื้อขายหากเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน โอนไปยังผู้ซื้อทันที ดังนั้น หากเกิดภัยพิบัติย่อมตกแก่เจ้าของ(มาตรา 370)

3) ผลเกี่ยวกับการชำระหนี้กลายเป็นพันวิสัย

การชำระหนี้เป็นพันวิสัยคือ การชำระหนี้เป็นไปไม่ได้

หากเป็นทรัพย์สินทั่วไปไม่ใช่ทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ถ้ามีการสูญหายหรือถูกทำลายไป ไม่ถือว่าเป็นการชำระหนี้กลายเป็นพันวิสัย เพราะหากเป็นทรัพย์สินทั่วๆ ไปก็สามารถหาทรัพย์สินอื่นมาชำระหนี้แทนได้ เช่น

ฎีกาที่ 815/2486 ตกลงทำสัญญาซื้อขายกะสอบป่าน แต่มิได้ระบุว่ากะสอบป่านนั้นจะต้องเป็นกะสอบที่สั่งซื้อจากต่างประเทศ ดังนี้ ฝ่ายผู้ขายจะยกเอาเหตุสงครามมหาเอเชียว่าเป็นเหตุพันวิสัยที่สั่งจากต่างประเทศไม่ได้มาเป็นข้อให้พ้นความรับผิดชอบสัญญาไม่ได้

ฎีกาที่ 2046/2531 จำเลยอ้างเหตุส่งมอบดินขาวให้โจทก์ตามสัญญาไม่ได้ เพราะมีโจรแบ่งแยกดินแดนข่มขู่เรียกค่าคุ้มครองจากโรงงานที่ผลิตดินขาวของจำเลยจนคนงานไม่กล้าเข้าไปทำงาน ดังนี้ เมื่อตามสัญญามีได้เจาะจงให้ส่งมอบดินขาวจากแหล่งผลิตของโรงงานจำเลย จำเลยจึงยอมจัดหาดินขาวจากแหล่งอื่นได้ ดินขาวมิใช่เป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง จำเลยจะอ้างว่าการชำระหนี้ตกเป็นพันวิสัยและปฏิเสธความรับผิดชอบไม่ได้

4) ผลเกี่ยวกับการรักษาทรัพย์สิน

มาตรา 323 วรรคสอง

หากทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนึ่งเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง จะต้องรักษาทรัพย์สินเช่น วิทยุชนจะฟังสงวนทรัพย์สินของตนเอง

5) ผลเกี่ยวกับการส่งมอบทรัพย์สิน

มาตรา 323 วรรคแรก

หากทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนึ่งเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง จะส่งมอบทรัพย์สินอื่นแทนไม่ได้ โดยส่งมอบตามสภาพที่เป็นอยู่ในเวลาที่จะส่งมอบ

6) ผลเกี่ยวกับสถานที่ชำระหนี้

มาตรา 324

โดยหลักทั่วไปการส่งมอบทรัพย์สินเพื่อชำระหนี้ให้ส่งมอบกันที่ภูมิลำเนาปัจจุบันของเจ้าหนี้ หากเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งให้ส่งมอบ ณ สถานที่ทรัพย์สินนั้นได้อยู่เมื่อเวลาก่อให้เกิดหนี้

5. วัตถุประสงค์แห่งนี้เป็นเงินตรา

เงินตรามีลักษณะพิเศษกว่าทรัพย์สิน เพราะทำหน้าที่เป็นเครื่องวัดราคา หรือมูลค่าของทรัพย์สิน เป็นเครื่องกำหนดค่าแรงงานและค่าบริการ เงินตราจึงกลายเป็นสื่อกลางในการซื้อขาย หรือการโอน โดยมีค่าตอบแทนในรูปแบบอื่น เงินตราจึงเป็นวัตถุประสงค์ทั่วไปของหนี้

หากชำระเป็นเงินไทยก็ไม่ค่อยมีปัญหาทางกฎหมายเท่าไร แต่หากกำหนดชำระเป็นเงินตราต่างประเทศ กฎหมายลักษณะหนี้ก็กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในมาตรา 196 และมาตรา 197

1) หนี้เงินได้แสดงไว้เป็นเงินตราต่างประเทศ

หนี้เงิน หมายถึงหนี้ที่ลูกหนี้จะต้องส่งมอบเงินตราหรือส่งมอบสิ่งอื่นที่มีค่าแทนเงินตราได้ หนี้เงินอาจเกิดขึ้นจากการที่ลูกหนี้ต้องชำระราคา ค่าเช่า เงินยืม เงินทตรง ค่าอุปการะเลี้ยงดู ค่าเสียหาย เป็นต้น

หากวัตถุประสงค์แห่งนี้เป็นเงินตราต่างประเทศ กฎหมายให้สิทธิแก่ลูกหนี้จะชำระเป็นเงินไทยก็ได้ (มาตรา 196 วรรคแรก) แต่หากคู่สัญญาระบุว่าต้องชำระเงินต่างประเทศเท่านั้น ดังนี้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจะชำระเป็นเงินไทยไม่ได้ (ฎีกาที่ 1693/2493)

ฎีกาที่ 1693/2493 สัญญากันว่าจะชำระหนี้เป็นเงินเหรียญมลายู และชำระที่สิงคโปร์แต่สถานเดียว ดังนี้จะต้องชำระหนี้กันเป็นเงินเหรียญมลายู จะชำระเป็นเงินไทยไม่ได้ เว้นแต่อีกฝ่ายหนึ่งจะยินยอมมิฉะนั้น ย่อมถือว่าฝ่ายชำระหนี้ผิดสัญญา

2) อัตราแลกเปลี่ยนเงิน

(1) อัตราเสรี

อัตราแลกเปลี่ยนเสรี คืออัตราแลกเปลี่ยนของธนาคารพาณิชย์ต่างๆ โดยถือเอาอัตราที่ธนาคารพาณิชย์ทำการขายเงินต่างประเทศชนิดนั้นๆ เป็นเงินไทย (ฎีกาที่ 1693/2493)

อัตราแลกเปลี่ยนของทางราชการกำหนดโดยปกติมักจะไม่ว่ากับอัตราแลกเปลี่ยนเสรี แต่ถ้าทางราชการกำหนดค่าเงินบาทสูงเกินความเป็นจริงอัตราแลกเปลี่ยนทางราชการจึงผิดกับอัตราแลกเปลี่ยนในตลาดเสรี หากกำหนดตามอัตราแลกเปลี่ยนทางราชการก็จะเกิดการได้เปรียบเสียเปรียบกัน

ดังนั้น อัตราแลกเปลี่ยนตามมาตรา 196 หมายถึงอัตราแลกเปลี่ยนเสรี

(2) อัตราแลกเปลี่ยน ณ.สถานที่ชำระหนี้

มาตรา 196 กำหนดให้ใช้อัตราแลกเปลี่ยน ณ.สถานที่ใช้เงิน มาตรานี้อาจมีความสำคัญถ้าอัตราแลกเปลี่ยนเสรีในสถานที่ต่างๆ แตกต่างกัน

(3) อัตราแลกเปลี่ยน ณ.เวลาชำระหนี้

มาตรา 196 ให้ใช้อัตราแลกเปลี่ยนเสรีและต้องใช้อัตราแลกเปลี่ยน ณ.สถานที่ชำระหนี้แล้ว ยังไม่พอต้องใช้อัตราแลกเปลี่ยน ณ.เวลาชำระหนี้ด้วย เหตุผลเพราะว่า อัตราแลกเปลี่ยนย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ฎีกาที่ 2103/2532 โจทก์เป็นตัวแทนจำหน่ายตัวเครื่องบินของจำเลย จำเลยได้กำหนดราคาตัว โดยสารในเส้นทางกรุงเทพมหานคร - ฮองกง เป็นเงินเหรียญสหรัฐ เมื่อโจทก์รับเงินค่าขายเป็นเงินบาท จึง

ต้องคิดในอัตราแลกเปลี่ยนที่ใช้อยู่ในขณะนั้น ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 196 วรรคสอง

ฎีกาที่ 3529/2542 การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเป็นเงินไทยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 196 วรรคสองให้คิดตามอัตราแลกเปลี่ยน ณ สถานที่และในเวลาที่ใช้เงินอัตราแลกเปลี่ยนตามมาตรานี้ หมายถึงอัตราแลกเปลี่ยนกันได้โดยเสรีในเวลาที่ได้ใช้เงินจริง ซึ่งตามปกติจะคิดอัตราแลกเปลี่ยนเงินโดยเฉลี่ยที่ธนาคารพาณิชย์ที่ขายเงินตราต่างประเทศในกรุงเทพมหานครเป็นเกณฑ์ แต่เพื่อความสะดวกในการบังคับคดี จึงให้คิดอัตราแลกเปลี่ยนของธนาคารพาณิชย์ในวันที่อ่านคำพิพากษาศาลฎีกา ถ้าไม่มีอัตราแลกเปลี่ยนในวันดังกล่าว ให้ถือเอาวันสุดท้ายที่มีอัตราแลกเปลี่ยนเช่นว่านั้นก่อนวันอ่านคำพิพากษาศาลฎีกา

ฎีกาที่ 9022/2544 ผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ผู้คัดค้านชำระหนี้ด้วยเงินตราต่างประเทศคือ เงินดอลลาร์สหรัฐและเงินปอนด์สเตอร์ลิง โดยขอให้คิดอัตราแลกเปลี่ยนตาม ป.พ.พ. มาตรา 196 วรรคสอง ซึ่งให้คิดอัตราแลกเปลี่ยนเงิน ณ สถานที่และเวลาที่ใช้เงิน การที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางพิพากษากำหนดให้คิดอัตราแลกเปลี่ยนเงินในวันที่มีคำพิพากษา นอกจากจะไม่เป็นไปตาม ป.พ.พ. มาตรา 196 วรรคสอง แล้ว ยังเป็นการพิพากษาเกินคำขอ

ฎีกาที่ 568/2548 โจทก์มีคำขอบังคับให้จำเลยชำระหนี้เป็นเงินต่างประเทศ ซึ่งหากจำเลยจะชำระหนี้เป็นเงินไทยก็ได้ แต่การเปลี่ยนเงินต้องใช้อัตราแลกเปลี่ยน ณ สถานที่และเวลาใช้เงินตาม ป.พ.พ. มาตรา 196 วรรคสอง ที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางพิพากษากำหนดให้ใช้อัตราแลกเปลี่ยนในวันฟ้องเท่ากับการพิพากษานอกเหนือหรือเกินไปกว่าคำฟ้องจึงไม่ชอบ และเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

3) หนี้เงินตราชนิดที่เลิกแล้ว

มาตรา 197 หมายถึงหนี้เงินที่ระบุว่าให้ชำระด้วยเงินตราสกุลใดสกุลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง มิใช่กำหนดมูลค่าแห่งหนี้เป็นเงินตราต่างประเทศเท่านั้น เพราะสามารถชำระเป็นเงินไทยได้อยู่แล้วตามมาตรา 196

ฎีกาที่ 568/2548 หากในเวลาใช้เงินจริงนั้นเงินฟรังก์ฝรั่งเศสเป็นเงินตราชนิดที่ยกเลิกไม่ใช้กันแล้ว ให้จำเลยชำระหนี้ด้วยเงินสกุลที่ใช้แทนเงินฟรังก์ฝรั่งเศสที่มีมูลค่าเท่ากับจำนวนหนี้ต้นเงินฟรังก์ฝรั่งเศสพร้อมดอกเบี้ยดังกล่าวข้างต้น โดยคิดดอกเบี้ยถึงวันก่อนวันคำนวณเปลี่ยนจำนวนหนี้เงินฟรังก์ฝรั่งเศสเป็นเงินสกุลที่ใช้แทน

ฎีกาที่ 583/2548 หากในเวลาใช้จริงเงินมาร์กเยอรมันเป็นเงินตราชนิดที่ยกเลิกไม่ใช้กันแล้ว ให้จำเลยชำระหนี้ด้วยเงินสกุลที่ใช้แทนเงินมาร์กเยอรมันที่มีมูลค่าเท่ากับจำนวนหนี้ต้นเงินมาร์กเยอรมัน พร้อมดอกเบี้ยดังกล่าวข้างต้น

6. วัตถุประสงค์ซึ่งเลือกได้

หากมีเจ้าหนี้คนเดียว ลูกหนี้คนเดียว และวัตถุประสงค์มีอย่างเดียวเรียกว่า “หนี้เดี่ยว” แต่หากมีวัตถุประสงค์เหล่านี้หลายอย่างเรียกว่า “หนี้ผสม” หนี้ผสมนี้อาจเป็นหนี้ซึ่งต้องกระทำทุกอย่าง หรือเป็นหนี้เลือกชำระอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

มาตรา 198 ถึง 202 เป็นเรื่องเกี่ยวกับหนี้ที่มีวัตถุประสงค์หลายอย่างต้องเลือกเพียงบางอย่าง เป็นกรณีของหนี้เลือกชำระได้ ไม่ต้องชำระหนี้ทุกอย่าง เมื่อชำระหนี้ที่เลือกไว้แล้วหนี้นั้นก็ระงับสิ้นไป เช่น นาย ก. เป็นหนี้ นาย ข. เป็นเงินจำนวน 100,000 บาท โดยนาย ก. ตกลงให้นาย ข. จะชำระเป็นเงินสดจำนวน 100,000 บาท ก็ได้ หรือจะชำระเป็นรถยนต์คันที่นาย ข. ใช้อยู่ก็ได้ ดังนี้ นาย ข. มีสิทธิเลือกจะชำระหนี้เป็นเงินสดหรือรถยนต์อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ เมื่อเลือกชำระหนี้แล้ว หนี้นั้นก็ระงับสิ้นไป

หนี้เลือกชำระได้ มีลักษณะคล้ายคลึงกับหนี้ชำระแทน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพียงอย่างเดียวแต่แรก แต่เมื่อหนี้ถึงกำหนดลูกหนี้มีสิทธิเลือกชำระหนี้เป็นอย่างอื่นแทนหนี้เดิมได้ เช่น มาตรา 723 กรณีที่ทรัพย์จำนองบุบสลาย ผู้รับจำนองมีสิทธิบังคับจำนองได้ทันที เว้นแต่ความบุบสลายมิได้เกิดขึ้นจากความผิดของผู้จำนอง และผู้จำนองเสนอทรัพย์อื่นเข้าจำนองแทน

1) **ผู้เลือก** โดยปกติแล้วสิทธิในการเลือกตกอยู่แก่ฝ่ายลูกหนี้ เว้นแต่จะตกลงกันเป็นอย่างอื่น (มาตรา 198) แต่ถ้าลูกหนี้ไม่เลือกภายในเวลาที่กำหนด สิทธิในการเลือกตกอยู่กับอีกฝ่ายหนึ่ง (มาตรา 200) หากตกลงให้บุคคลภายนอกเป็นผู้เลือก แล้วบุคคลภายนอกไม่เลือก สิทธิในการเลือกตกอยู่แก่ลูกหนี้ (มาตรา 201 วรรคสอง)

2) **วิธีการเลือก** การเลือกให้ทำโดยแสดงเจตนาแก่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง (มาตรา 199 วรรคแรก) แต่ถ้าบุคคลภายนอกเป็นผู้เลือกให้แสดงเจตนาแก่ลูกหนี้ และลูกหนี้จะต้องแจ้งความนั้นแก่เจ้าหนี้ (มาตรา 201 วรรคแรก)

3) กำหนดเวลาที่ต้องเลือก

(1) **กรณีกำหนดเวลาเลือก** ถ้ามีกำหนดเวลาให้เลือกไว้ ฝ่ายที่มีสิทธิเลือกต้องเลือกภายในเวลาที่กำหนดนั้น หากไม่เลือกสิทธิในการเลือกตกอยู่แก่อีกฝ่ายหนึ่ง (มาตรา 200 วรรคแรก) หากบุคคลภายนอกเป็นผู้เลือก แล้วไม่ใช้สิทธิ สิทธิที่จะเลือกตกอยู่แก่ลูกหนี้ (มาตรา 201 วรรคสอง)

(2) **กรณีมิได้กำหนดระยะเวลาเลือก** เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ฝ่ายที่ไม่มีสิทธิเลือกอาจกำหนดเวลาพอสมควร แล้วบอกกล่าวให้อีกฝ่ายใช้สิทธิเลือกภายในเวลาอันนั้น (มาตรา 200 วรรคสอง)

4) ผลของการเลือก

เมื่อฝ่ายที่มีสิทธิเลือก ใช้สิทธิเลือกแล้วให้ถือว่าเป็นวัตถุประสงค์แห่งหนี้ประการเดียวที่ลูกหนี้ต้องปฏิบัติชำระหนี้มาแต่ต้น และเจ้าหนี้จะเรียกร้องให้ชำระหนี้เป็นอย่างอื่นไม่ได้ (มาตรา 199 วรรคสอง)

5) วัตถุประสงค์บางอย่างตกเป็นอันพัณวิสัย

กรณีที่มีวัตถุประสงค์หลายอย่าง แต่เมื่อถึงเวลาชำระหนี้ ปรากฏว่าวัตถุประสงค์บางอย่างตกเป็นพัณวิสัยไม่ว่าจะตกเป็นพัณวิสัยแต่ต้นหรือแต่ภายหลังก็ตาม กฎหมายให้จำกัดวัตถุประสงค์อื่นที่ไม่พัณวิสัย เว้นแต่การพัณวิสัยจะเป็นความผิดของผู้เลือก (มาตรา 202)

